

Олександр ЯКОВЧЕНКО

аспірант кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

**ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ
НА ВИЯВЛЕННЯ ПРИЧИН ТА УМОВ ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ,
ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЗАКОННИМ ЗАВОЛОДІННЯМ
ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ**

Розвиток оперативно-розшукової превенції незаконного заволодіння транспортними засобами у сучасних економіко-політичних реаліях повинен ґрунтуватися на підвищенні якості вжиття відповідних заходів без залучення додаткових кадрів [1].

Порівняно з кримінально-процесуальним і кримінально-правовим попередженням, оперативно-розшукова превенція вирізняється більшою ефективністю. Вона дає змогу досягти поставлених цілей у стислий термін, з меншими матеріальними втратами, забезпечує запобігання шкідливим (необоротним) наслідкам і в кінцевому підсумку звужує сферу застосування мір кримінального покарання [2].

З введенням у дію нового КПК інститут профілактики злочинів зазнав суттєвих змін. Чинне законодавство взагалі не передбачає прямої норми щодо здійснення профілактичних заходів, що є невиправдано. Адже актуальність нормативного регулювання профілактичного напрямку діяльності в межах кримінального провадження навіть підтверджується декларуванням цієї діяльності у кримінальному процесуальному законодавстві закордонних країн [3].

Аналіз практики діяльності підрозділів кримінальної поліції з питань оперативного обслуговування кримінальною поліцією лінії роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами показав, що з метою попередження вказаних злочинів доцільно щоквартально спільно зі слідчими органів досудового розслідування здійснювати аналіз матеріалів кримінальних проваджень, розпочатих за фактами незаконного заволодіння транспортними засобами, з метою виявлення можливих причин та умов, що сприяли їх вчиненню.

Аналіз законодавства України показав, що основа взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів кримінальної поліції під час протидії кримінальним правопорушенням базується на нормах Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Крім того, відносини між працівниками слідчих і оперативних підрозділів будуються на основі відомчих нормативно-правових актів:

- наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні»;
- наказ Національної поліції України від 10.11.2015 № 85 «Про затвердження Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України»;
- наказ МВС України № 570 від 06.07.2017 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України»;
- наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України № 114/1042/516/1199/936/1687/5/ від 16.11.2012 «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні»;
- наказ МВС України від 05.05.2016 № 07 «Про затвердження Інструкції про організацію оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи оперативними підрозділами Національної поліції України».

Аналіз положень вказаних нормативних актів показав, що в них майже не врегульоване питання виявлення можливих причин та умов, що сприяли вчиненню кримінальних правопорушень.

З метою врегулювання вказаного питання пропонуємо внести зміни до положень

розділу V Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом МВС України від 07.07.2017 № 575, та доповнити її п. 4 такого змісту: «4. З метою запобігання кримінальним правопорушенням учасники СОГ щоквартально здійснюють спільний аналіз причин та умов, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення, здійснюють планування та проведення профілактичних заходів».

Здійснення аналізу матеріалів наукових досліджень щодо причин та умов вчинення незаконних заволодінь транспортними засобами, на нашу думку, є одним із важливих елементів оперативно-розшукової превенції незаконного заволодіння транспортними. Адже наявна система підготовки, підвищення кваліфікації та службової підготовки працівників підрозділів кримінальної поліції не передбачає вивчення питань оперативно-розшукової превенції незаконного заволодіння транспортними засобами на достатньому рівні. Тому оперативному працівнику з метою удосконалення свого професійного рівня доцільно самостійно вивчати наукову літературу з питань, які віднесені до його функціональних обов'язків, зокрема лінії роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами.

Щоквартальний аналіз наукових досліджень щодо причин та умов вчинення незаконних заволодінь транспортними засобами дозволить краще спланувати заходи профілактичного впливу та своєчасно вплинути як на осіб, які виношують намір щодо незаконного заволодіння транспортними засобами, так і на потенційних потерпілих.

Особливої уваги під час здійснення заходів оперативно-розшукової превенції в процесі оперативного обслуговування кримінальною поліцією лінії роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами потребують особи, що звільнились з місць позбавлення волі, які були засуджені за факти незаконних заволодінь транспортними засобами.

Стосовно вказаних осіб доцільно щомісячно перевіряти інформацію щодо їх способу життя, кола спілкування та джерел доходу. Вказану діяльність працівнику підрозділу кримінальної поліції доцільно здійснювати за допомогою осіб, залучених до негласного співробітництва, оскільки в більшості випадків оперативний працівник не в змозі опрацювати таку кількість осіб. Однак якщо оперативний працівник не має на певній території оперативного обслуговування осіб, які негласно з ним співпрацюють, доцільно здійснити заходи щодо підбору такої особи або провести відповідні заходи власними силами.

Як показали результати дослідження, перевірка осіб, що звільнились з місць позбавлення волі, які були засуджені за факти незаконних заволодінь транспортними засобами, здійснюється із застосуванням заходів оперативного (ініціативного) пошуку, зокрема це:

- розвідувальне опитування;
- оперативна установка;
- оперативний огляд;
- отримання довідково-аналітичної інформації.

Визначені нами заходи, що спрямовані на виявлення причин та умов вчинення правопорушень, пов'язаних із незаконним заволодінням транспортними засобами, у разі їх здійснення в процесі оперативного обслуговування кримінальною поліцією лінії роботи щодо незаконного заволодіння транспортними засобами дадуть змогу визначити заходи, спрямовані на профілактику та попередження таких злочинів.

1. Гапчич В. О. Протидія незаконним заволодінням транспортними засобами можливостями оперативно-розшукової діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Львів : ЛьвДУВС, 2014. 20 с.

2. Салтовець С. А. Оперативно-розшукова превенція підрозділами кримінальної поліції захоплення заручників. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 41(3). С. 210-214.

3. Кумпаненко Н. С. Виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення і вжиття заходів щодо їх усунення: курс. роб. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 36 с.